

igen hálás dolog egy nagy magyar költőnek, írónak alkotásaival pædagogiai szempontból foglalkozni. Szerző azonban nem mutatja ki eléggé, miben rejlik Berzsenyi költészetének nevelő hatása. E helyett sokszor reflexiókba bocsátkozva a Berzsenyi költészetében megnyilatkozó eszmékről szól.

9. *Bodor Aladár* : A szocializmus nevelési irányeszméi. (Losonczy magy. kir. állami főgimnázium.)

Meglehetősen nehezen megírt s ezért alig élvezhető munka. A társadalmi rend fejlődését ismerteti. Az irányeszméket azonban sajnos, nem tudtam sehol megtalálni. Kár ilyen napjainkban égető kérdést annyira elvontan, annyira tudományosnak látszó módon tárgyalni; ezzel nem jutunk célhoz.

10. *Dr. Wasylkiewicz Viktor* : Bérmafiamnak. (Pædagogiai levél-sorozat.) (Erdélyi róm. kath. status brassói főgimnáziuma.)

Hét levélből áll a sorozat. Az I. Bevezetésül. II. Vallásosság és munkásság. III. Hazaszeretet. IV. A lelki tisztaságról. V. Olvasmányok. VI. A szórakozásról. VII. Befejezésül címet viseli. Nagy szeretettel s igen szépen vannak megírva. Különösen az ötödik, az olvasmányokról szóló mutatja a szerzőnek alapos ismeretét a nevelés körül. Valamennyit erős, mély vallásos hit és meggyőződés hatja át.

11. *Vozáry Miksa* : A felsőbb leányiskola és a középiskolai reformok. (Mezőtúri m. kir. áll. felsőbb leányiskola.)

A középoktatásról, annak általános rendezéséről szól. Ismerteti a középiskolák mai szervezetét a nyugoti államokban, aztán áttér a hazai viszonyokra. Összehasonlítja a gimnázium és főreáliskola rendjét. Mindenfelé új reformok vannak készülöben; szerző fél, hogy a mai felsőbb leányiskola, amely szép modern intézmény, nem a mai alapon fog fejleszteni, hanem új leányiskolai típusok keletkeznek. A bevezetésben a polgári iskolát is középiskolának minősíti. Ezt ne tegyük, mert a fogalmak összecserélésére vezet s soha nem tudjuk akkor meghatározni és megvonni az egyes iskolák határvonalait.

Dr. Ozorai Frigyes.

*

F. Klein und R. Schimmack : **Der mathematische Unterricht an den höheren Schulen.** Teil I.: Von der Organisation des mathematischen Unterrichts. Leipzig (Teubner) 1907, 8° IX. + 236. M. 5.

A matematikai oktatás reformálását illető törekvések egyik leglelkesebb és legtudósabb hirdetője és a németországi mozgalom vezetője *F. Klein*, göttingeni professzor 1904/5. tanév téli semesterében tartott előadásait a címben jelzett kötetben egyesítve találjuk.

Ezen első rész a matematikai oktatásról szóló általános módszertani és történeti bevezetésnek tekintendő, a tervbe vett további két kötetben a középiskolai anyaggal kapcsolatos mélyebb tudományos kérdések tárgyalása — szintén a göttingeni egyetemen tartott előadások nyomán — fog következni. E két kötet elé nagy várakozással nézhetünk; *Klein* ugyanis az ilyen fejtegetésnek legnagyobb mestere.

Az előttünk levő első rész kidolgozása *Schimmack*-tól ered és inkább részleteiben érdekes. Általános vonatkozású fejtegetéseit a németországi reformtörekvések nagy irodalmából és *Klein* számos beszédéből és röpiratából már eléggé ismertük. A mi e tekintetben új, az elsősorban a *Klein*-féle tudományos és gyakorlati megfontolásokból eredő felfogásnak egységes alkalmazása a középfokú és a felső oktatás egész menetére és minden ágára. Legértékesebbeknek véljük azokat a megjegyzéseket, melyek a fennálló viszonyok iskolaügyi megvitatására, így elsősorban a különböző iskolafajok jelentőségére, a gimnáziumok modern problémájának tárgyalására, a leány- és szakiskolák helyzetére és a főiskolák szervezőjének átalakítására vonatkoznak. A történeti fejezetek szellemes rövid aperçuk, hasznosak azok számára, kik a reformmozgalom előzményeiről és az első kísérletekről óhajtának tájékozást. A legújabb porosz 1901-es tanterv részletes bírálata, a német természettudósok és orvosok meráni összejövetelén elfogadott új tantervezet megbeszélése mindenesetre a könyv legfontosabb része. *Klein* nemcsak a matematikai oktatás kérdéseit tárgyalja, hanem a természetrajzi oktatás helyzetét és legújabb fejlődését is behatóan ismerteti, kifejtve azokat a kívánalmakat, melyek a biológiai tanítással járnak és azokat a módozatokat, melyekkel a természetrajzi oktatás a középiskola egész folyamára kiterjeszhető. *Klein* éles bíráló szava a mai viszonyokat és tankönyveket illetőleg Németországban okvetlen nagy hatással lesz. A külföldi viszonyokat — sajnos — igen futólag érinti, részletesebben csak a francia és az északamerikai oktatást tárgyalja és helyenként utal az osztrák utasításokra is. (A görög-pétlő tanfolyamok kérdésénél jó lett volna például a hazánkban gyűjtött eddigi tapasztalatokat megemlíteni.) A tárgyalás középpontjában a mai napi tényleges viszonyok vannak, ezek történeti alapon való megértése a könyv nagy részének feladata. Ezen az úton kísérli meg azután *Klein* az egész oktatás gerincét képező új követelések — a függvénytani és a grafikai módszerek, végül az infinitesimal-számítás — bevezetésének fejtegetését.

A könyv tartalmában sokoldalú, minden kérdésben széleskörű irodalmi utalásokkal szolgál. A bevezetés a reformtörekvések általános elveit és eddigi eredményeit tárja elénk. Az első fejezet a népiskolák és a tanítóképzők matematikai oktatásával, a második fejezet a

középiskolák első hat osztályának régi és most tervbe vett újabb oktatásával, a harmadik a leány- és középsőszakiskolák viszonyainak érdekes fejtegetésével foglalkozik. A negyedik fejezet a középiskolai matematikai oktatás négy fázisát külön-külön rendkívül élénk és tartalmas előadásban ismerteti, különösen a múlt századbéli tanterveket és az 1901-es porosz, továbbá az 1904-es hamburgi és az 1906-os württembergi tantervet, és a reformiskolák különféle törekvéseit és szervezetét (erről a VI. fejezetben is) részletezi. A régebbi idők matematikai oktatásáról sok érdekes dolgot állít egybe. Legtartalmasabb és legtanulságosabb az ötödik fejezet, mely a középiskolák három felső osztályának tantervével foglalkozik és az új kívánások fontosságát, történetét és megvalósításuk feltételeit ismerteti. Számos részletkérdésre vonatkozó megjegyzéseit sok haszonnal olvastuk. A hatodik fejezet a reformkérdésekkel kapcsolatos iskolaügyi problémákat fejtegeti. A végső hetedik fejezetben a főiskolákról szól, részletezve a göttingeni egyetem matematikai és természettudományi oktatásügyének és berendezéseinek történetét és jelen helyzetét, a többi egyetem szervezetét, a műegyetemi oktatás kérdését (részletesebben École Polytechnique-ről, a karlsruhei és a zürichi műegyetemről emlékszik meg) és végül a műegyetemi oktatást javításának alap gondolatait.

A könyv függelékében *Klein* két nevezetesebb beszéde van nyomtatva, az egyik a középiskolai, a másik a főiskolai matematikai és természettudományi oktatás reformját ismerteti. Közül a meráni 1905-ös új matematikai tantervezet olvasható.

A könyv előadási modora mindvégig eleven; kár ugyan, hogy kollegiumszerű menetében sok fontos kérdéssel kissé gyorsan végez, azonban gondolatokat keltő fejtegetéseivel elfogja azt érni, hogy a felvetett problémák ezen legelső egységes és sokoldalú tárgyalása szélesebb körökkel is megfogja ismertetni azoknak a reformoknak szükségét és alapelveit, melyek mai nap már majdnem mindenfelé a matematikai és természettudományi oktatás terén érvényesülnek.

Dr. Goldziher Károly.

Külföldi lapszemle.

Revue Pédagogique. I. kötet, 1907, 1—5. szám.

A januári füzetnek vezető helyén *Gabriel Compayré* ismerteti *Girard* atyának (1765—1850.), a freiburgi (Svájc) ferencrendi szerzetesnek a nevelésügy terén kifejtett munkásságát. A cikk egyébként kivonat a szerzőnek ily című munkájából: *Le P. Girard et l'éduca-*